

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav Blízkého východu a Afriky

Posudek oponenta na bakalářskou práci Lukáše Senfta „Exodus: zakládající zkušenost židovského univerzalizmu. Reflexe judaismu, paměti a identity ve filosofii Achada ha-Ama“

Předmětem předložené bakalářské práce je filosofie judaismu Ašera Ginsberga (1856–1927), známějšího pod pseudonymem Achad ha-Am, jenž proslul zejména jako duchovní otec tzv. „kulturního sionismu“. Autor se zaměřuje na popis Achad ha-Amova chápání vztahu náboženské tradice a národní identity, jež je ilustrováno zejména na způsobu, jakým Achad ha-Am ve svých textech popisuje funkci biblických proroků, především postavy Mojžíše.

Jedná se o ambiciózní úkol, zejména s ohledem na skutečnost, že Achad ha-Am publikoval hlavně kratší publicistické texty a svoji „filosofii judaismu“ nikdy nesyntetizoval. Autor proto musel jeho postoj rekonstruovat z řady hebrejských statí, s nimiž pracoval v anglickém překladu (což je na úrovni bakalářské práce přijatelné). Lukáš Senft se snaží dokázat, že pro Achad ha-Ama se na utváření židovské národní identity („národního ducha“) podílí primárně assmannovsky pojímaná kolektivní paměť, jejímž hlavním obsahem je radikální profétický ideál ztělesněný postavou Mojžíše. Úkolem náboženství je poskytovat jakousi materiální a časoprostorovou základnu pro předávání kolektivní vzpomínky na Mojžíše jako reprezentanta tohoto ideálu, jehož jádrem je eschatologická vize absolutní spravedlnosti. Achad ha-Amova reinterpretační judaismu je tak snahou o sekulární legitimizaci uchování tradičních kulturních forem judaismu, neboli, jak píše Senft, „(sekulární) strategii pro kulturní a politické přežití národa a pro udržení jeho paměti a identity za pomoci judaismu“ (s. 43).

Práce je přehledně členěna: v první kapitole autor nejdříve shrnuje základní rysy Achad ha-Amovy literární a politické činnosti; ve druhé kapitole se zaměřuje na popis Achad ha-Amova chápání role proroků v židovských dějinách a popisuje dialektické napětí mezi proroky a knězi, které podle něj prostupuje židovské dějiny. Jak ukazuje na základě eseje *Moše* z roku 1904, postava Mojžíše byla pro Achad ha-Ama ztělesněním prorockého ideálu *par excellence*. Dále se věnuje popisu spravedlnosti jako definujícího rysu židovského „národního ducha“. Třetí kapitola se zaměřuje na způsoby předávání vzpomínky na Mojžíše prostřednictvím tzv. „krystalizačních bodů“, jež ukotvují národní paměť v časoprostoru, zároveň se však neustále vztahují k přítomnosti a budoucnosti. Ve čtvrté kapitole se autor věnuje pojmu „národního ducha“ a ukazuje, že Achad ha-Amovo chápání funkce tradice v jeho projektu kulturního sionismu vykazuje zajímavé paralely s Assmannem definovanými atributy kulturní paměti.

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav Blízkého východu a Afriky

Práce zdařile shrnuje základní rysy Achad ha-Amova chápání vztahu tradice a národní identity. Trochu zkrátka bohužel přichází zhodnocení historického kontextu Achad ha-Amových úvah, přestože je nemožné je zcela oddělit od jeho politicko-kulturních aktivit. Je například překvapivé, že při analýze reprezentací Mojžíše v Achad ha-Amově myšlení autor opomíjí jeho dřívější působení v uzavřeném oděském sionistickém spolku *Bnej Moše*, který s mojížšskou symbolikou zcela vědomě pracoval. Kladu si přitom otázku, zda by pečlivější zohlednění např. kontextu sporů a konkurenčního boje o vliv uvnitř sionistického hnutí nevrhlo na některé aspekty Achad ha-Amovy reinterpretace postavy Mojžíše nové světlo. Nemá jeho důraz na primát prorocké radikality a idealismu kořeny ve snaze o politickou legitimizaci kulturně-sionistické frakce, spíše než v přesvědčení o univerzalistickém poslání židovského národa (např. z eseje *'Al štej ha-se'ipim* je patrné, že Achad ha-Am považoval redukcí judaismu na univerzálně přijatelné mravní principy humanismu za zcela nepřijatelné „rozmělnění“ národního ducha)? Není Mojžíš především reprezentantem ideálního vůdce, s nímž se ztotožňuje sám Achad ha-Am (podle některých interpretací není ani jeho pseudonym vyjádřením pokory „jednoho z lidu“, nýbrž odkazem na Rašiho komentář k Gn 26,10 a vyjádřením intelektuálního elitářství a politické autority „předního z lidu, tj. krále“).

Dále se domnívám, že autor poněkud přeceňuje originalitu Achad ha-Amových snah o reinterpretaci tradičního judaismu jako „médiu“ pro přenos univerzálně platných intelektuálně-mravních pravd, jejichž cílem je kultivace lidské (primárně národně definované) společnosti *hic et nunc* (ovšem s ohledem na „svět, který má přijít“, *'olam ha-ba*) – komparace s Maimonidovým myšlením by jistě odhalila mnohé paralely. Jak ukázal historik Yosef Hayim Yerushalmi ve své klíčové studii *Zakhor: Jewish History and Jewish Memory* (jejíž reflexe by práci nepochybně obohatila), paměť, vzpomínání a intelektuální reflexe židovských dějin se pro mnohé židovské autory v období po emancipaci stává uhelným kamenem židovské identity. Nejedná se tedy o nový pohled. Achad ha-Am zdá se využívat dynamiky tohoto „obratu ke vzpomínání“ k rekonstrukci asimilací ztracené kulturní a národní identity. Mnohem originálnější pohled na Mojžíše předložil Sigmund Freud – srovnání s touto pozdější reinterpretací by bylo nesporně zajímavé.

Práce je psána srozumitelně a čtivým jazykem. Pomineme-li akademickou produkci v hebrejštině, je v ní využita velká část dostupné sekundární literatury k tématu. Po formální stránce je práce na vysoké úrovni, přestože se do ní vloudilo několik překlepů a chyb v transkripci hebrejštiny (na s. 22 má být „proti Claudiu Montefiorovi“, ne „Cladeu Motefiorovi“; hlásky *alef* a *'ajin* jsou přepisovány nekonzistentně; na s. 10 má být *Lo ze ha-derech* místo *Lo Zeh ha-Derek*; na s. 14 a dále má být *Kohen we-navi'* místo *Kohen we-navij'*; na s. 33 má být *'Avar we-'atid* místo *Avad we-ted*), jakož i drobných nepřesností (v chederu,

FILOZOFICKÁ FAKULTA Univerzita Karlova

Ústav Blízkého východu a Afriky

což je nejnižší stupeň tradičního židovského vzdělávání, malý Ašer zcela jistě nestudoval Talmud, jak se tvrdí na s. 9). Rovněž bych doporučoval nezkracovat pseudonym „Achad ha-Am“ na „ha-Am“, jako by se mělo jednat o první jméno a příjmení, nýbrž používat je vždy v plné formě.

Na závěr si dovoluji předložit dvě otázky k diskusi: Vidí autor v Achad ha-Amově koncepci vztahu tradice a národní identity nějaké vnitřní rozpory či napětí? Jaké jsou něj důvody toho, že se Achad ha-Amova „sekulární teologie judaismu“ podílela na utváření moderní židovské identity jen v omezené míře, resp. vůbec?

Na základě výše uvedeného práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou **v ý b o r n ě**.

Bodové hodnocení

Struktura argumentace: 7 b

Formální úroveň: 6 b

Práce s prameny: 6 b

Vlastní přínos: 7 b

Obecný přesah: 8 b

Celkem: 34 b.

V Litoměřicích 9. června 2018

PhDr. Milan Žonca, PhD